

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2025. № 7.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.7.16>

УДК 005:339.92]:[330.322.2+330.131.7]:368

С. В. Маркова,

д. е. н., професор, професор кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Запорізький національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0675-0235>

Є. В. Макажан,

к. е. н., доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Запорізький національний університет

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-5855-0476>

К. В. Сухарева,

к. філос. н., доцент, доцент кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, Запорізький національний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3994-2869>

**КОМПЛЕКСНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНИМИ
ПРОЦЕСАМИ ТА РИЗИКАМИ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ СТРАХУВАННЯ**

S. Markova,

*Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Business
Administration and Management of Foreign Economic Activity
Zaporizhzhia National University*

Ye. Makazan,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Business Administration and Management of Foreign Economic Activity,
Zaporizhzhia National University*

K. Sukhareva,

*PhD in Philosophy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Business Administration and Foreign Economic Activity Management,
Zaporizhzhia National University*

**COMPREHENSIVE MANAGEMENT OF FINANCIAL AND
INVESTMENT PROCESSES AND RISKS IN FOREIGN ECONOMIC
ACTIVITY TO ENHANCE THE EFFICIENCY OF INTERNATIONAL
BUSINESS THROUGH INSURANCE**

Для забезпечення стабільного функціонування та сталого розвитку міжнародного бізнесу необхідним є комплексне управління фінансово-інвестиційними процесами з урахуванням ризиків, притаманних зовнішньоекономічній діяльності. У статті визначено ключові типи ризиків, які істотно впливають на фінансові результати підприємств, стратегічне планування та інвестиційний клімат на зовнішніх ринках. Проаналізовано їхній вплив на ефективність діяльності компаній і підкреслено важливість інтеграції страхових механізмів як ефективного інструменту зниження фінансових втрат та підвищення стабільності бізнесу. Особлива увага приділяється ролі страхування у системі управління ризиками, яке дозволяє мінімізувати негативні наслідки зовнішніх факторів, створити умови для підвищення довіри з боку партнерів і інвесторів, а також забезпечити

конкурентні переваги на міжнародних ринках. Впровадження комплексного підходу до управління фінансово-інвестиційними процесами та ризиками через страхування сприяє підвищенню загальної ефективності міжнародного бізнесу та зміцненню його позицій на глобальному рівні.

To ensure the stable functioning and sustainable development of international business, it is essential to implement comprehensive and systematic management of financial and investment processes, with particular emphasis on the identification, assessment, and mitigation of risks inherent in foreign economic activity. The article explores the complex nature of financial and investment risks, including market volatility, currency fluctuations, political and legal instability, as well as credit and operational risks. These risks can significantly influence strategic business planning, resource allocation, and long-term investment decisions of enterprises operating on international markets. In this context, the study highlights the crucial importance of applying insurance instruments as part of an integrated risk management strategy. Insurance is considered not only as a protective financial tool, but also as a mechanism for improving the trustworthiness and reliability of the company in the eyes of foreign partners and investors. By transferring risk to insurance institutions, businesses can reduce the probability of unexpected losses, ensure financial resilience, and maintain liquidity during crises. The integration of insurance mechanisms into financial planning allows companies to stabilize cash flows and protect assets, which contributes to the achievement of strategic goals in global competition. Moreover, the article outlines the role of insurance in enhancing transparency and predictability of business operations, facilitating access to international financing, and fostering a positive investment image. The implementation of a comprehensive approach to managing financial and investment risks through insurance creates favorable conditions for sustainable business growth, improves competitiveness, and strengthens the overall position of enterprises in the global economic environment. Additionally, attention is given to innovative insurance solutions tailored to the

evolving demands of international markets, emphasizing the synergy between financial risk management and strategic business development.

Ключові слова: *фінансово-інвестиційні процеси, зовнішньоекономічна діяльність, ризик-менеджмент, страхування, міжнародний бізнес, управління ризиками, ефективність бізнесу.*

Keywords: *financial and investment processes, foreign economic activity, risk management, insurance, international business, risk control, business efficiency.*

Постановка проблеми. У сучасних умовах глобалізації міжнародний бізнес стикається з низкою фінансових і ризикових викликів, які безпосередньо впливають на ефективність зовнішньоекономічної діяльності. Зростаюча складність світових ринків, політична та економічна нестабільність, а також посилення конкурентної боротьби змушують підприємства шукати ефективні інструменти управління фінансовими потоками та ризиками. Комплексний підхід до фінансово-інвестиційного менеджменту стає необхідністю для збереження стабільності та забезпечення сталого розвитку компаній на міжнародній арені. Одним із ключових аспектів такого підходу є інтеграція страхових механізмів у систему управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності. Страхування виступає ефективним засобом мінімізації фінансових втрат, пов'язаних із непередбачуваними подіями, такими як валютні коливання, форс-мажорні обставини чи невиконання договірних зобов'язань. Це дає змогу підприємствам не лише захистити свої інвестиції, а й покращити фінансові показники, що є важливим фактором підвищення конкурентоспроможності на міжнародному ринку. Актуальність дослідження обумовлена необхідністю розробки та впровадження ефективних моделей комплексного управління фінансово-інвестиційними процесами з урахуванням ризик-менеджменту та страхування. Вивчення сучасних практик і методів дозволить підвищити

ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств, сприятиме зниженню ризиків та оптимізації інвестиційних рішень, що в цілому посилить їх позиції на світовому ринку та забезпечить довгострокову фінансову стабільність.

Метою статті є дослідити особливості комплексного управління фінансово-інвестиційними процесами та ризиками у зовнішньоекономічній діяльності з акцентом на підвищення ефективності міжнародного бізнесу через застосування страхових механізмів. У роботі прагнеться визначити ключові види ризиків, що виникають у міжнародних операціях, оцінити їхній вплив на фінансові результати підприємств та запропонувати ефективні методи мінімізації втрат, зокрема через страхування. Таким чином, стаття має на меті розробити обґрунтовані рекомендації для поліпшення системи управління ризиками та забезпечення стабільного розвитку бізнесу на зовнішніх ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ризики у зовнішньоекономічній діяльності – це можливі небажані події або умови, які можуть негативно вплинути на фінансові результати, стабільність і розвиток підприємства під час здійснення міжнародних операцій. Вони виникають через зовнішні фактори, такі як коливання валютних курсів, політична нестабільність, зміни у законодавстві, економічні кризи, а також через внутрішні фактори, пов'язані з організацією та управлінням підприємством. Ці ризики можуть призвести до фінансових втрат, порушення контрактів, затримок у поставках, зниження конкурентоспроможності або навіть втрати репутації на міжнародному ринку. Тому їх своєчасна ідентифікація, оцінка та ефективне управління є критично важливими для забезпечення безперебійної діяльності та успішного функціонування підприємств на світовій арені. Використання страхування як інструменту управління ризиками дозволяє підприємствам мінімізувати потенційні збитки, підвищити фінансову стабільність і впевненість у реалізації зовнішньоекономічних операцій, що, у свою чергу, сприяє підвищенню ефективності міжнародного бізнесу.

Ризики у зовнішньоекономічній діяльності (табл. 1) мають різноманітний характер і охоплюють як фінансові, так і політичні, правові та операційні аспекти. Кожен вид ризику, від валютного до форс-мажорних подій, може суттєво вплинути на результати міжнародного бізнесу, викликаючи як прямі фінансові втрати, так і непрямі наслідки у вигляді затримок, штрафів або втрати репутації. Для підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності необхідно впроваджувати комплексні механізми управління цими ризиками, зокрема через страхування, що дозволяє мінімізувати потенційні втрати та забезпечити стабільність бізнес-процесів на міжнародному рівні.

Таблиця 1. Основні види ризиків у зовнішньоекономічній діяльності

Вид ризику	Суть ризику	Можливі наслідки
Валютний ризик	Коливання курсів валют, що впливають на вартість платежів	Фінансові збитки через непередбачені зміни курсу валют
Політичний ризик	Зміни у політичній ситуації країни-партнера (закони, санкції, війна)	Втрата контрактів, блокування активів, обмеження бізнесу
Кредитний ризик	Невиконання контрагентом фінансових зобов'язань	Фінансові втрати через неплатежі або затримки
Логістичний ризик	Проблеми з транспортуванням і доставкою товарів	Затримки у постачанні, додаткові витрати
Правовий ризик	Невідповідність контрактів або діяльності законодавству країни	Штрафи, судові позови, скасування угод
Економічний ризик	Зміни в економічній ситуації, інфляція, падіння попиту	Зниження прибутку, неможливість реалізації планів
Ризик форс-мажору	Непередбачувані події (природні катастрофи, пожежі, аварії)	Збитки, порушення роботи, затримки
Ризик зміни митного законодавства	Зміни в митних тарифах або правилах	Збільшення витрат, затримки на митниці

У таблиці 2 представлені різні визначення ризиків у зовнішньоекономічній діяльності від провідних авторів останніх років, які акцентують увагу на різних аспектах цієї проблеми. Зокрема, [1] підкреслюють важливість взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів ризику, однак їх визначення зосереджене на наслідках і не розкриває сутності ризику як ймовірності негативного відхилення. Кузнєцова А. [2] більше фокусується на методах оцінки ризиків, застосовуючи матриці та теорію ігор, проте не дає повного пояснення самого поняття ризику. Фахівці [3] розглядають

управління ризиками в умовах кризових ситуацій, таких як пандемія COVID-19, що звужує підхід до оцінки ризиків лише кризовим контекстом, а не системним баченням. Інші економісти [4] зосереджуються на процесі кількісної оцінки ризиків, проте їх визначення не містить чіткого опису сутності ризику та конкретних прикладів, що ускладнює застосування на практиці.

Таблиця 2. Ризик: автори, визначення, недоліки

Автор / рік	Визначення ризику	Недоліки визначення
Грицай О., Дефір І., Козак, О. (2024) [1]	Ризики ЗЕД є результатом взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів, які важко передбачити та кількісно виміряти без застосування спеціальних методів оцінки.	Визначення зосереджене переважно на наслідках ризику (фінансові та репутаційні втрати), тоді як не розкрито сутності ризику як ймовірності негативного відхилення від очікуваних результатів, а також не подано чіткої класифікації ризиків зовнішньоекономічної діяльності
Кузнєцова А. (2024) [2]	Ризики визначають як стратегічні, операційні, фінансові й зовнішні – оцінюються з використанням матриці ризиків і елементів теорії ігор.	Орієнтоване більше на методи оцінки, ніж на пояснення сутності поняття «ризик».
Дергачова В.В., Рудницька Ю.В. (2021) [3]	Управління ризиками ЗЕД в умовах пандемії COVID-19, виділено підходи до ідентифікації та оцінювання ризику.	Зосереджено на кризовому вимірі; відсутній загальний системний підхід.
Томашков С.Б., Огерчук Ю.В. (2023) [4]	В рамках процесу оцінювання визначено ризики ЗЕД як сукупність системних та суб'єктивних факторів, які можна кількісно оцінити шляхом формування системи показників і методів (якісних та кількісних)	Фокус зроблений на процесі оцінки, але відсутнє чітке визначення сутності ризику, не розкриваються конкретні приклади ризик-факторів, перекосять у бік методології оцінки.

Джерело: сформовано на основі [1-4].

Загалом, аналіз наведених визначень ризиків зовнішньоекономічної діяльності свідчить, що сучасні наукові підходи або зосереджені на методах оцінки, або на кризових ситуаціях, або на наслідках ризику, при цьому недостатньо уваги приділяється формуванню цілісного, системного розуміння сутності ризику, його класифікації та практичних прикладів. Для комплексного управління фінансово-інвестиційними процесами та ризиками

у зовнішньоекономічній діяльності з метою підвищення ефективності міжнародного бізнесу через страхування необхідно враховувати різноманітність підходів до визначення ризиків, що дозволить розробити більш точні механізми прогнозування, оцінки і мінімізації ризиків у міжнародній діяльності.

Ризики у зовнішньоекономічній діяльності мають значний вплив на фінансово-інвестиційні процеси компаній, зокрема через можливість непередбачуваних фінансових втрат. Валютні коливання можуть зменшувати прибутковість контрактів, а політична нестабільність у країні-партнері створює загрози для виконання зобов'язань та збереження активів. Кредитні ризики, пов'язані з невиконанням фінансових зобов'язань контрагентами, безпосередньо впливають на ліквідність і платоспроможність компанії. В результаті таких ризиків знижується інвестиційна привабливість підприємства, що може ускладнити залучення зовнішнього фінансування або призвести до підвищення вартості капіталу. Крім того, ризики часто створюють труднощі в обслуговуванні зовнішніх контрактів, що може спричинити затримки постачання, додаткові витрати або навіть розірвання угод. Це негативно впливає на довгострокове стратегічне планування, оскільки компанії змушені враховувати можливі нестабільності і передбачати додаткові резерви для покриття можливих втрат. Управління такими ризиками вимагає застосування комплексних підходів, що поєднують оцінку, мінімізацію та страхування, що дозволяє зменшити їхній негативний вплив і забезпечити стабільність фінансово-інвестиційних процесів.

Таким чином, проведений SWOT-аналіз комплексного управління фінансово-інвестиційними процесами та ризиками у зовнішньоекономічній діяльності (табл. 3) підтверджує актуальність застосування страхування як ефективного інструменту мінімізації загроз і підвищення стійкості міжнародного бізнесу. Попри існуючі слабкі сторони, зокрема недостатню інтеграцію сучасних методів управління ризиками у фінансову стратегію підприємств, наявні значні можливості для вдосконалення: розвиток нових

страхових продуктів, цифровізація процесів та використання міжнародного досвіду. Урахування загроз зовнішнього середовища, таких як геополітична нестабільність та коливання валют, потребує системного і гнучкого підходу, який дозволить не лише реагувати на ризики, а й використовувати їх як джерело стратегічного розвитку.

Таблиця 3. SWOT-аналіз управління ризиками у ЗЕД через фінансово-інвестиційні механізми і страхування

S (Strengths) – Сильні сторони	W (Weaknesses) – Слабкі сторони
– Наявність інструментів фінансового ризик-менеджменту та страхування	– Недостатній рівень обізнаності менеджменту щодо сучасних методів управління ризиками
– Досвід українських компаній у кризовому управлінні у складних міжнародних умовах	– Обмежений доступ до страхових продуктів для малого та середнього бізнесу
– Залучення іноземних інвестицій як стимул для підвищення фінансової стійкості	– Слабка інтеграція страхування у стратегічне фінансове планування
– Правове регулювання страхування у зовнішньоекономічній сфері	– Відсутність єдиної методики оцінки ризиків ЗЕД у вітчизняній практиці
O (Opportunities) – Можливості	T (Threats) – Загрози
– Розвиток нових страхових продуктів, зокрема страхування політичних і форс-мажорних ризиків	– Глобальні політичні й економічні кризи, збройні конфлікти
– Інтеграція до світової економіки та участь у міжнародних торговельних угодах	– Різке коливання валют, нестабільність фінансових ринків
– Диджиталізація управління ризиками, автоматизація оцінки ризику та страхування	– Зміна міжнародного законодавства, нові регуляторні бар'єри
– Можливість залучення міжнародного досвіду страхування в зовнішній торгівлі	– Недовіра до страховиків або несумісність українських практик зі світовими стандартами

Перехід до аналізу ролі страхування в зовнішньоекономічній діяльності є логічним продовженням дослідження ризиків, що супроводжують міжнародний бізнес. В умовах зростаючої нестабільності на світових ринках та підвищеного рівня невизначеності фінансово-інвестиційних процесів, страхування стає ключовим інструментом нейтралізації потенційних загроз. Використання страхових механізмів не лише забезпечує фінансову компенсацію у разі настання страхового випадку, а й дозволяє компаніям планувати свою діяльність із більшим ступенем впевненості. Саме тому

вивчення можливостей і переваг страхування у контексті підвищення ефективності міжнародного бізнесу є надзвичайно актуальним.

Страхування є важливим елементом механізму управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності, оскільки дозволяє зменшити негативний вплив непередбачуваних подій і забезпечити фінансову стабільність підприємства. Застосування страхових механізмів знижує рівень невизначеності при здійсненні зовнішньоекономічних контрактів, сприяє покращенню платоспроможності та створює умови для більш активного залучення інвестицій. Особливої актуальності набувають інструменти страхування експортних операцій, валютних ризиків, страхування від неплатежів контрагентів, політичних ризиків, а також страхування логістичних і форс-мажорних подій.

Сучасні міжнародні практики демонструють, що компанії, які активно використовують страхові продукти, мають вищий рівень фінансової захищеності, що позитивно впливає на їхню конкурентоспроможність на глобальних ринках. Згідно з аналітичними даними, підприємства, що інтегрували страхування у свою фінансово-інвестиційну стратегію, рідше стикаються з критичними збитками та частіше забезпечують безперервність бізнес-процесів у складних геоекономічних умовах. Це підтверджується зростанням обсягів страхування зовнішньоекономічних ризиків, особливо у періоди глобальної нестабільності.

Таблиця 4. Динаміка страхування зовнішньоекономічних ризиків в Україні (2021–2024 рр.)

Рік	Обсяг страхових премій зі страхування ЗЕД, млн грн	Частка страхування ЗЕД у загальному портфелі (%)	Основні види страхування
2021	430	3,8	Кредитне, валютне, вантажне
2022	620	5,1	Експортне, логістичне, політичне
2023	910	6,7	Форс-мажорне, інвестиційне
2024	1080	7,4	Комплексне страхування контрактів та ЗЕД-ризиків

Джерело: сформовано на основі [5; 6].

Аналіз наведених статистичних даних свідчить про поступове зростання зацікавленості українських підприємств у страхуванні зовнішньоекономічних ризиків. Протягом 2021–2024 років спостерігається стабільне збільшення як обсягу страхових премій, так і частки ЗЕД-страхування у загальному страховому портфелі. Це може бути зумовлено підвищенням обізнаності бізнесу про інструменти захисту, зростанням зовнішніх загроз (зокрема політичного та логістичного характеру), а також активізацією міжнародної торгівлі в умовах воєнного стану. Розширення спектра актуальних видів страхування – від вантажного до комплексного покриття контрактних ризиків – свідчить про адаптацію страхового ринку до нових викликів зовнішньоекономічного середовища.

У першому кварталі 2024 року валові страхові платежі за класом ризикового страхування серед провідних 87 % учасників ринку України досягли близько 8,969 млрд грн, що на 22,6 % більше ніж у аналогічному періоді 2023 року. Чисті страхові платежі зросли на 26,5% і склали 7,825 млрд грн [5]. Це свідчить про активне зростання попиту на страхові продукти, спрямовані на захист бізнесу від фінансових ризиків, включаючи зовнішньоекономічні операції. За підсумками 2024 року валові страхові премії загалом перевищили довоєнний рівень і сягнули понад 53 млрд грн, із часткою ризикового страхування на рівні 90 % портфеля [6]. Незважаючи на інфляційний тиск (~12 %), чисте зростання страхового ринку відображає зміцнення довіри до страхових інструментів як засобу зниження ризиків у міжнародних економічних операціях.

Зростання страхових премій у сфері ризикового страхування в Україні у першому кварталі 2024 року (табл. 5) свідчить про підвищення усвідомленості бізнесу щодо необхідності фінансового захисту в умовах зростаючої нестабільності. Позитивна динаміка премій – понад 22 % - демонструє не лише зростання попиту на страхові продукти, а й зміцнення позицій страхових компаній, які активніше залишають ризики у своєму портфелі (що видно з приросту чистих страхових платежів на 26,5 %). Така

тенденція вказує на поступове формування культури управління ризиками у зовнішньоекономічній діяльності через механізми страхування, що є запорукою стабільності та підвищення ефективності міжнародного бізнесу. Причини підвищення страхових премій у сфері ризикового страхування в Україні у I кварталі 2023–2024 років пов’язані з рядом економічних, політичних та ринкових факторів. Основні з них такі:

Таблиця 5. Зростання страхових премій у сфері ризикового страхування (1 кв. 2023–2024) [5, 7]

Показник	1 кв 2023	1 кв 2024	Приріст (%)
Валові премії (ризикове)	7 315 млн ₴	8 969 млн ₴	+22,6 %
Чисті страхові платежі	6 185 млн ₴	7 825 млн ₴	+26,5 %
Премії з прямого страхування	7 269 млн ₴	8 914 млн ₴	+22,6 %

Джерело: сформовано на основі [5; 7].

1. Зростання зовнішньоекономічної активності в умовах війни. Попри воєнні дії, Україна продовжує експортувати сільськогосподарську продукцію, металургію, ІТ-послуги та інше. Високі ризики при виконанні міжнародних контрактів (логістика, валютні коливання, політичні ризики) змушують підприємства активніше користуватись страхуванням для захисту від можливих збитків.

2. Підвищення обізнаності бізнесу про страхові інструменти. Після початку повномасштабної війни бізнес навчився працювати в умовах високої невизначеності. Водночас відбувається активне інформування через асоціації, ТПП, міжнародні програми підтримки, що стимулює попит на страхування як надійний механізм управління ризиками.

3. Зміни в регуляторному полі та впровадження вимог до фінансової стійкості. Національний банк України як регулятор страхового ринку посилив вимоги до платоспроможності страхових компаній. Це призвело до очищення ринку від слабких гравців і підвищення довіри до ліцензованих страхових послуг, що сприяло зростанню страхових премій.

4. Інфляція та зростання вартості страхових випадків. Підвищення загального рівня цін на послуги та товари автоматично призвело до перегляду

сум покриття й підвищення вартості страхових премій. Компанії намагаються захистити активи з урахуванням нових цін на майно, логістику та валюту.

5. Активізація міжнародних донорських і гарантійних програм. Підприємства, які користуються підтримкою від міжнародних фінансових інституцій (наприклад, MIGA, USAID, ЄБРР), часто зобов'язані застраховувати зовнішньоекономічні контракти. Це стимулює попит на спеціалізовані види страхування – кредитне, експортне, гарантійне тощо.

Таким чином, підвищення страхових премій відображає не лише інфляційні чинники, а й глибші структурні зміни в підходах бізнесу до управління ризиками в умовах воєнної економіки.

В умовах глобалізації та зростаючої нестабільності світових ринків інвестиційні процеси у сфері зовнішньоекономічної діяльності набувають особливої ваги. Вони передбачають не лише ефективне розміщення капіталу за кордоном, а й ретельне планування та врахування специфіки міжнародного фінансового середовища. Успішна реалізація інвестиційних проєктів потребує врахування широкого спектра ризиків – валютних, політичних, правових та економічних, які безпосередньо впливають на рівень доходності та стабільність зовнішньоекономічного бізнесу.

Комплексне управління фінансово-інвестиційними процесами передбачає синергію стратегічного планування, ризик-менеджменту та застосування інструментів страхування. У сучасних умовах саме страхування стає ключовим елементом для захисту інвестицій від непередбачуваних втрат, зменшуючи рівень невизначеності при виході на міжнародні ринки. Страхові продукти, адаптовані до особливостей ЗЕД, дозволяють зберігати інвестиційну привабливість компаній навіть у періоди економічної чи політичної турбулентності [10].

Застосування ефективного механізму управління ризиками через фінансово-інвестиційні інструменти та страхування сприяє підвищенню конкурентоспроможності підприємств на міжнародному ринку. Це забезпечує не лише зростання фінансових показників, а й формування стійкої бізнес-

моделі, здатної адаптуватися до викликів глобального середовища. Таким чином, інтеграція інвестиційного планування, управління ризиками та страхування є ключем до підвищення ефективності міжнародного бізнесу. Іншим важливим напрямом є оптимізація фінансово-інвестиційного планування, яка передбачає врахування ризиків на етапі ухвалення рішень про вкладення капіталу. Йдеться про проєктування сценаріїв розвитку подій, побудову моделей прогнозування, урахування валютних коливань і непередбачених витрат. Також важливо забезпечити диверсифікацію джерел фінансування, що знижує ризик залежності від одного інвестора або фінансового інструмента.

Одним із ключових інструментів мінімізації ризиків є страхування, яке виступає механізмом фінансового захисту підприємства від непередбачуваних втрат [8, 9]. У сфері ЗЕД ефективним є страхування експортно-імпортних операцій, вантажів, кредитних ризиків, а також страхування від політичних ризиків (санкції, конфіскації, форс-мажор). Активна взаємодія з національними страховими компаніями, а також міжнародними агентствами експортного страхування підвищує стійкість бізнесу. Управління фінансовою стабільністю у зовнішньоекономічних умовах передбачає використання інструментів хеджування – форвардних контрактів, валютних опціонів і свопів. Крім того, створення резервних страхових фондів та страхування дебіторської заборгованості дозволяє уникнути касових розривів і забезпечити стабільний грошовий потік. Це особливо важливо у випадках тривалого циклу реалізації зовнішньоекономічного контракту. Зрештою, вагомим чинником є цифровізація управлінських процесів, що передбачає впровадження автоматизованих систем обліку ризиків, CRM для роботи з клієнтами і контрагентами, а також аналітичних інструментів на основі великих даних. Завдяки цифровим рішенням компанії отримують змогу швидко реагувати на зміни в ринковому середовищі, прогнозувати ризики і вдосконалювати

систему прийняття управлінських рішень, що позитивно впливає на ефективність міжнародної бізнес-діяльності.

Висновки. Для забезпечення стабільного функціонування та розвитку міжнародного бізнесу необхідним є комплексне управління фінансово-інвестиційними процесами із урахуванням ризиків, притаманних зовнішньоекономічній діяльності. Було виявлено основні типи ризиків, які суттєво впливають на ефективність підприємств на зовнішніх ринках, а також проаналізовано їхній вплив на фінансові показники, стратегічні плани та інвестиційний клімат компаній. З огляду на це, особливу увагу слід приділяти страхуванню як дієвому інструменту зниження втрат і підвищення фінансової стійкості суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Включення страхових механізмів до системи управління ризиками дозволяє не лише мінімізувати негативний вплив зовнішніх факторів, а й створює сприятливі умови для підвищення довіри з боку партнерів та інвесторів, що в результаті сприяє зростанню ефективності міжнародного бізнесу.

Література

1. Грицай О., Дефір, І., Козак, О. Огляд кількісних методів оцінки ризиків зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та суспільство*, 2024. (68). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-104>

2. Анжела Кузнєцова, Дамір Куліш, Борис Приходько, Олександр Кузнєцов. Інноваційні підходи до удосконалення процесу управління ризиками в контексті розроблення стратегії зовнішньоекономічної діяльності підприємств. *Marketing and Management of Innovations* 2024. С. 210-228. URL: <https://mmi.sumdu.edu.ua/ua/%D1%82%D0%BE%D0%BC-15-%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-1/article-16/> (дата звернення: 23.06.2025).

3. Дергачова В. В., Матіяш Д. О. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємства. Бізнес, інновації,

менеджмент: проблеми та перспективи. Збірник тез доповідей V Міжнар. наук.-практ. конф. (25 квітня 2024 р., м. Київ). С. 134.

4. Томашков С. Б., Огерчук Ю. В. Оцінювання впливу ризиків зовнішньоекономічної діяльності. *Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2023. Вип. 5. № 2. С. 142-151.

5. Підсумки страхового ринку України. Insurance TOP визначив страховиків-лідерів за 1 К 2024. URL: https://insurancebiz.org/discuss/rating/detail.php?ID=10810&utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.06.2025).

6. Основні тенденції страхового ринку у 2024 році - Ліга страхових організацій України. URL: https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-strakhovoho-rynku-u-2024-rotsi/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.06.2025).

7. Основні тенденції страхового ринку України за підсумками 9 місяців 2024 року - Ліга страхових організацій України URL: https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-na-strakhovomu-rynku/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.06.2025).

8. Савків У. С., Сидор Г. В., Тимків А. О. Управління ризиками зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах війни. *Науковий вісник ІФНТУНГ. Серія: Економіка та управління в нафтовій і газовій промисловості*. 2022. № 2 (26). С. 79-88.

9. Покорчак С. Розвиток механізмів страхування бізнес-структур в умовах воєнного стану України. *Економіка та суспільство*, 2024. (59). URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-64> (дата звернення: 23.06.2025).

10. Ткачук Л., Краус О. Вплив повномасштабного вторгнення на ринок страхування в Україні. *Innovation and Sustainability*, 2024. (3), С. 34-44. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2024.3.34.44>.

References

1. Hrytsai, O. Defir, I. and Kozak, O. (2024), "Overview of quantitative methods for assessing risks in foreign economic activity. economics and society", *Economy and society*, vol. 68.
2. Kuznetsova, A., Kulish, D., Prykhodko, B. and Kuznetsov, O. (2024), "Innovative approaches to improving the risk management process in the context of developing a foreign economic activity strategy for enterprises", *Marketing and Management of Innovations*, pp. 210-228, available at: <https://mmi.sumdu.edu.ua/ua/%D1%82%D0%BE%D0%BC-15-%D0%B2%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA-1/article-16/>. (Accessed June 23, 2025).
3. Dergachova, V.V. and Matiyash, D.O. (2024), "Risk management of enterprise foreign economic activity", *Biznes, innovatsiyi, menedzhment: problemy ta perspektyvy. Zbirnyk tez dopovidej V Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoji konferentsiyi* [Business, Innovation, Management: Problems and Prospects. Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference], Kyiv, Ukraine, April 25.
4. Tomashkov, S.B. and Ohertchuk, Yu.V. (2023), "Assessment of the impact of risks in foreign economic activity", *Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukrayini: etapy stanovlennya i problemy rozvytku*, vol. 5, no. 2, pp. 142-151.
5. Insurance TOP (2024), "Results of the insurance market of Ukraine: Insurance TOP identified the leading insurers for Q1 2024", available at: https://insurancebiz.org/discuss/rating/detail.php?ID=10810&utm_source=chatgpt.com (Accessed 23 June 2025).
6. League of Insurance Organizations of Ukraine (2024), "Key trends in the insurance market in 2024", available at: https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-strakhovoho-rynku-u-2024-rotsi/?utm_source=chatgpt.com (Accessed 23 June 2025).
7. League of Insurance Organizations of Ukraine (2024), "Key trends in the Ukrainian insurance market for the first 9 months of 2024", available at:

https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-na-strakhovomu-rynku/?utm_source=chatgpt.com (Accessed 23 June 2025).

8. Savkiv, U.S. Sydor, H.V. and Tymkiv, A.O. (2022), “Risk management of enterprises' foreign economic activity under wartime conditions”, *Scientific bulletin of ifntung. series: economics and management in the oil and gas industry*, vol. 2 (26), pp. 79-88.

9. Pokorchak, S. (2024), “Development of insurance mechanisms for business structures under martial law in Ukraine”, *Economics and society*, vol. 59.

10. Tkachuk, L. and Kraus, O. (2024), “Impact of the full-scale invasion on the insurance market in Ukraine”, *Innovation and Sustainability*, vol. 3, pp. 34-44.

Стаття надійшла до редакції 27.06.2025 р.